

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

De kredietcrisis in de VS leidt ertoe dat Nederlandse banken verlies lijden op hun beleggingen in de VS en daardoor minder makkelijk krediet verstrekken aan bedrijven. Hierdoor kunnen de investeringen van deze bedrijven in Nederland afnemen.

2 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

uitvoerwaarde in euro's 2007 = $33,91 \times 0,73 = 24,7543$ (miljard)

uitvoerwaarde in euro's 2008 = $33,91 \times 0,9975 \times 0,64 = 21,6481$ (miljard)

$$\frac{21,6481 - 24,7543}{24,7543} \times 100\% = -12,5\%$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Doordat Ierland een groter percentage van het bbp naar de VS exporteert, is de Ierse productiegroei veel gevoeliger voor de vermindering van de vraag uit de VS (direct handelskanaal II) en doordat Ierland een groter percentage van het bbp exporteert, is de Ierse productiegroei veel gevoeliger voor de vermindering van de vraag vanuit de rest van de wereld (indirect handelskanaal III).

4 maximumscore 2

letter A

Uit de toelichting moet blijken dat de export van Duitsland een kleiner deel van het bbp vormt, waardoor de gevoeligheid voor het verminderen van de vraag van de rest van de wereld, als gevolg van het teruglopen van de productiegroei in de VS, kleiner is.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2

5 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$B = 0,4 \times 500 - 25 = 175 \text{ (miljard euro)}$$

$$O = 185 \text{ (miljard euro)}$$

Het overheidstekort is $185 - 175 = 10$ miljard euro.

6 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat een verlaging van de overheidsbestedingen leidt tot daling van het nationaal product en het nationaal inkomen, waardoor de belastinginkomsten afnemen en het overheidstekort minder afneemt dan met 10 miljard euro.

7 maximumscore 3

Uit het antwoord moet blijken dat een verlaging van de overheidsbestedingen leidt tot een daling van de effectieve vraag (vergelijking 7), waardoor het nationaal product en het nationaal inkomen dalen (vergelijkingen 8 en 9). Daardoor daalt de vraag naar arbeid (vergelijking 11) en doordat het arbeidsaanbod niet verandert (vergelijking 12), neemt de werkloosheid toe.

Opmerkingen

- *Zowel de vergelijking als het nummer dient te worden genoemd.*
- *Voor elke niet genoemde vergelijking met nummer, 1 scorepunt in mindering brengen.*

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een verlaging van de overheidsbestedingen werkt volledig door in een verlaging van de productie en werkgelegenheid en leidt dus tot een toename van de werkloosheid, terwijl een belastingverhoging alleen doorwerkt voor het deel (0,8) dat voorheen uit het bedrag van de belastingverhoging werd geconsumeerd.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Het nationaal inkomen moet stijgen met $0,5 \times (550 - 500) = 25$ (miljard euro). De multiplier is $\frac{25}{23}$, dus moeten de overheidsbestedingen stijgen met 23 (miljard euro).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

10 maximumscore 8

Te beoordelen onderdeel:

- a De progressieve werking van de heffing is correct uitgelegd.
Te denken valt aan het heffingsvrije bedrag dat ervoor zorgt dat bij lage salarisuitgaven de heffing een kleiner percentage is dan bij hoge salarisuitgaven.
- b Het effect op de kwaliteit van het product betaald voetbal is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan een kwaliteitsverbetering doordat na de heffing vooral de rijke clubs / clubs die een hoger budget hebben voor spelerssalarissen minder geld overhouden voor spelerssalarissen, zodat clubs meer gelijkwaardige concurrenten worden en er meer spanning in de competitie kan ontstaan.
- c Het effect op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt in het algemeen is correct uitgewerkt.
- Te denken valt aan een verbetering van het opleidingsniveau van jonge werkzoekenden, hetgeen de kwaliteit van het aanbod van arbeid verhoogt.
  - Te denken valt aan een verhoging van de deelname aan betaalde arbeid bij jongeren met weinig scholing en/of weinig perspectieven.
- d De tegengestelde effecten op de welvaart in ruime zin zijn correct uitgewerkt.
Te denken valt aan een positief effect op de welvaart vanwege de verhoging van de kwaliteit van het product betaald voetbal / de toename van de arbeidsparticipatie van jongeren en aan een negatief effect op de welvaart door het negatieve gevolg voor de inkomens van profvoetballers.

Opmerking

Noteer voor de onderdelen a, b, c en d elk 2, 1 of 0 scorepunten:

2 → (vrijwel) geheel goed

1 → bij twijfel

0 → (vrijwel) geheel fout

Indien het gebruikte aantal woorden teveel afwijkt en/of de onderbouwing geen doorlopend verhaal is

–1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4

11 maximumscore 1

2002 en 2003

12 maximumscore 2

ja

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat er in 2006-2007 sprake was van een neergaande conjunctuur, maar dat de overheid volgens de EMU-norm in die jaren moest bezuinigen / de belastingen moest verhogen waardoor de neergang juist werd versterkt.

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- nationaal inkomen 2009: $\frac{\text{€ } 10,9 \text{ miljard}}{2,5} \times 100 = \text{€ } 436 \text{ miljard}$ 1
- procentuele stijging: $\frac{436 - 425}{425} \times 100\% = 2,6\%$, hetgeen minder is dan de inflatie van 3% 1

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat bij financieringsoverschotten overheden minder hoeven te lenen, waardoor de vraag naar kapitaal daalt en het rentepercentage kan dalen, zodat bedrijfsinvesteringen eerder rendabel worden.

Opmerking

Als niet is verwoord dat de overheden minder hoeven te lenen, maximaal 1 scorepunt toekennen.

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat door financieringsoverschotten de staatsschuld daalt, waardoor de rentelasten van de overheid dalen en dat die besparing kan worden ingezet voor overheidsinvesteringen.

Opmerking

Als niet is verwoord dat de staatsschuld én de rentelasten dalen, 0 scorepunten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

index gemiddelde arbeidskosten per eenheid product 100 → 118

in de VS: $118 + 1,9 = 119,9$

in Nederland: $118 - 1,4 = 116,6$

Dit is $\frac{119,9 - 116,6}{119,9} \times 100\% = 2,8\%$ lager.

17 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de arbeidsproductiviteit relatief meer moet stijgen dan de arbeidskosten per werknemer.

indien het relatieve niet is verwoord

0

18 maximumscore 2

in Italië, het VK en Japan

Uit de verklaring moet blijken dat in Italië een (relatieve) daling van de arbeidskosten samengaat met een stijgend exportaandeel en dat in het VK en Japan een (relatieve) stijging van de arbeidskosten samengaat met een dalend exportaandeel.

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- procesinnovatie

Een antwoord waaruit blijkt dat loonmatiging de druk op ondernemers vermindert om arbeidsbesparende technieken te gaan toepassen

1

- productinnovatie

Een antwoord waaruit blijkt dat ondernemers door loonmatiging met de prijs blijven concurreren en weinig moeite doen om nieuwe producten te ontwikkelen

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

20 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat een groot deel van de werkgelegenheid gebaseerd is op lage lonen / loonkosten en wel zo laag dat veel banen een loon opleveren waarmee de mensen onder de armoedegrens blijven.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een groot deel van de werkgelegenheid bestaat uit kleine deeltijdbanen, waarvan het loon zo laag is dat mensen onder de armoedegrens blijven.

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- aantal werklozen = $0,083 \times 6.500.000 = 539.500$ 1
- totale bevolking van 16 tot en met 64 jaar = $\frac{100}{5,6} \times 539.500 =$
9.633.929 (personen) 1

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

22 maximumscore 2

Nederland

Uit de verklaring moet blijken dat het geringe verschil in werkloosheid als percentage van de totale bevolking van 16 tot en met 64 jaar in vergelijking met het grotere verschil in werkloosheid als percentage van de beroepsbevolking duidt op een lagere participatiegraad (werkende bevolking / beroepsbevolking in verhouding tot de totale bevolking van 16 tot en met 64 jaar) in Nederland dan in de VS.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat lagere belastingtarieven leiden tot een hoger besteedbaar inkomen, hetgeen de bestedingen stimuleert, waardoor de productie en de vraag naar arbeid kunnen toenemen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 7

---

24 maximumscore 2

relatief kapitaalintensief

Uit de verklaring moet blijken dat voor de tertiaire sector het werkgelegenheidsaandeel kleiner is dan / nagenoeg even groot is als het aandeel in de bruto toegevoegde waarde, terwijl voor de quartaire sector het werkgelegenheidsaandeel juist veel groter is dan het aandeel in de toegevoegde waarde.

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de minst-efficiënte bedrijven het eerst failliet gaan bij een concurrentieslag in een krimpende markt, waardoor de meest-efficiënte bedrijven met een hogere arbeidsproductiviteit overblijven.

26 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat dienstverlening plaatsgebonden is, wat het noodzakelijk maakt vestigingen in het buitenland te openen als bedrijven uit de tertiaire sector daar diensten willen afzetten.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de sterke klantgerichtheid het noodzakelijk maakt vestigingen in het buitenland te openen als bedrijven uit de tertiaire sector daar diensten willen afzetten.

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{0,48 \times \text{€} 588 \text{ mld}}{0,46 \times 1,3 \times 6.366.923} = \text{€} 74.129$$